

Justitiedepartementet

Begäran om yttrande över remiss av betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64

Er beteckning: Ju2022/03315

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag på att tillhandahålla asylboenden till asylsökande i syfte att minska andelen asylsökande som bosätter sig på egen hand. Förslaget kan minska riskerna för att asylsökande ska bosätta sig i socialt utsatta områden och att det kan ge bättre tillgänglighet till insatser från frivilligorganisationer och övriga delar av samhället samt en möjlighet till en jämnare fördelning av målgruppen i landets kommuner.

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag på sanktioner för asylsökande som väljer att bosätta sig på egen hand då det inte finns ett tydligt orsakssamband mellan val av boende och ekonomisk ersättning.

Länsstyrelsen anser för övrigt att det finns behov av en djupare konsekvensanalys inom ett flertal områden, bland annat en djupare barn- och jämställdhetsanalys.

De sanktioner som utredningen föreslår för att få fler asylsökande att bosätta sig i asylboende, delta i samhällsintroduktionen och inte missköta sig på asylboende riskerar att vara för långtgående. Detta kan bidra till att förvärra asylsökandes redan utsatta situation. Därför är det av stor vikt att fokus ligger på förebyggande åtgärder och insatser som motiverar asylsökande till att bo på asylboende innan åtgärder i form av sanktioner genomförs.

Länsstyrelsen välkomnar utredningens förslag om bättre och tydligare information till målgruppen samt en fördjupad samverkan mellan statliga aktörer för att tillhandahålla högkvalitativa insatser för asylsökande.

4.2 Asylsökande ska tilldelas en plats på ett asylboende

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, då det innebär minskade risker för att asylsökande ska bosätta sig i socialt utsatta områden, ha bättre tillgänglighet till insatser från det civila samhället samt en möjlighet till en jämnare fördelning av målgruppen i landets kommuner.

Dock kan Migrationsverkets behov av att utöka asylboenden komma att påverka kommunernas bostadsanskaffning till anvisade nyanlända. Därutöver kan vi anta att andelen anvisade kommer att öka och därmed ställs krav på kommunerna att ha en ökad beredskap i form öronmärkta bostäder för målgruppen. Detta kan resultera i ökade kostnader för kommuner kopplat till tomhyror. Vid brist på lämpliga boenden kan det innebära att kommunen i slutändan inte har några andra alternativ än att bosätta målgruppen i socioekonomiskt utsatta områden.

Den föreslagna förändringen medför högre krav på det kommunala mottagandet av nyanlända. Det är därför viktigt att ge kommunerna rätt förutsättningar för att bibehålla en god beredskap och kapacitet i mottagande av anvisade nyanlända. Möjligheten för kommunerna att hitta mer långsiktiga boendelösningar för nyanlända skulle också kunna komma att påverkas negativt på en redan pressad bostadsmarknad.

Länsstyrelsen ser positivt på möjligheten till undantag från regeln att bo på asylboenden utifrån individens personliga förhållanden eller kopplingar till en viss kommun. Vi anser dock att undantagen bör vara mindre restriktiva än de som föreslås i utredningen och att hänsyn tas till individens bästa.

Slutligen vill vi framhålla att det i utredningen inte framkommer hur förslagen kommer att påverka anvisningsarbetet enligt närhetsprincipen. Till exempel skulle det kunna innebära negativa konsekvenser för barn som inte har möjlighet att bo kvar i den kommun där de har varit bosatta under sin asyltid.

4.3.1 Asylsökande ska bo på asylboende för att få dagersättning och särskilt bidrag

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag till att använda sig av sanktioner för att öka viljan hos asylsökande att bo på asylboenden. Det framkommer tydligt i utredningen att målgruppen väljer bort asylboenden bland annat med anledning av att de känner sig otrygga, bristande kvalitet på boendet och att de vill ha närhet till vänner och släktingar. Orsakssambandet mellan nedsättning av dagersättningen finns inte beskriven i utredningen. Därmed anser vi att sanktionen inte kommer att ha önskad effekt på asylsökandes vilja att bo på asylboenden.

Vidare föreslår vi en utvärdering av effekterna av den ändring i lagen om mottagande av asylsökande (1994:137), som trädde i kraft 2020 gällande områdesbegränsning. Utvärderingen skulle kunna ge en grund för vidare diskussion om effekterna av nedsättning av dagersättningen kopplat till var asylsökande bosätter sig.

4.4.1 Asylsökande ska bo på asylboende som villkor för undantag från kravet på arbetstillstånd

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag om sanktionen att villkora undantaget för krav på arbetstillstånd till att bo på asylboende.

Länsstyrelsen anser att sanktionen kan vara verkningslös vid långa handläggningstider då det finns en risk att asylsökande trots sanktion väljer annat boende för att komma närmare arbete. Detta kan innebära att individen blir utnyttjad av oseriösa arbetsgivare och riskerar exploatering.

Insatser i form av information om den lokala arbetsmarknaden, kontakt med Arbetsförmedlingen och utbildningsinsatser skulle kunna ha större positiv påverkan på individens inställning till att bo på asylboende.

4.6.1 En lagreglerad rätt att kontrollera boendetrymmen och förvaringsställen på asylboenden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget gällande en lagreglerad rätt för Migrationsverket och kommunerna att kontrollera asylsökandes boende. Rätten bör dock vägas mot den kränkning av den personliga integriteten som detta kan komma att innebära för individen.

4.8.2 Regeringen bör vidta åtgärder för att fler ska bo på asylboenden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och betonar vikten av att utformning och lokalisering av asylboenden är anpassade utifrån målgruppens behov och kommunernas förutsättningar till mottagande. En nära dialog med involverade aktörer kopplade till mottagandet är nödvändig för att det ska finnas en kontinuitet från asyltiden till en eventuell etableringsfas.

4.8.3 Prövningen av asylansökan och aktiviteter för asylsökande bör integreras med asylboenden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Utredningen är dock inte tydlig med definitionen av olika former av asylboenden. I utredningen beskrivs till exempel att "Asylboenden bör kunna utgöra en utgångspunkt för såväl Migrationsverket som för andra aktörer som vänder sig till asylsökande". Då majoriteten av boendeplatserna ska vara lägenhetsboenden och inte större kollektiva boenden, är det svårt att se hur förslagen kommer att genomföras för att nå alla asylsökande oavsett boendetyper.

4.8.4 Migrationsverket bör samverka med andra aktörer för att underlätta verksamhet vid asylboenden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget och välkomnar en utvecklad samverkan med Migrationsverket kopplat till Länsstyrelsens uppdrag med tidiga insatser till asylsökande.

5.3.1 Asylsökande och personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska vara skyldiga att delta i samhällsintroduktionen enligt lag

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget utifrån att det ger ökade möjligheter för målgruppen att ha tillgång till viktig information tidigt i sin asylprocess. Då sanktionerna vid ogiltig frånvaro kraftigt påverkar asylsökandes möjligheter till arbete, bör kommunikationen till målgruppen vara tydlig och förutsättningarna för deltagande vara goda. Därför ser Länsstyrelsen positivt på att förslaget betonar vikten av att informationen ska tillgängliggöras för individer som har särskilda behov av en anpassning av samhällsintroduktionen.

5.4.1 Asylsökande ska ha genomfört samhällsintroduktionen för att undantas från kravet på arbetstillstånd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med nedanstående förbehåll. Samhällsintroduktionen ska erbjudas till asylsökande inom två veckor från det att asylansökan registrerats. Asylsökande ska även få rätt förutsättningar för deltagande. Länsstyrelsen ser positivt på införandet av undantag från sanktionen i de fall asylsökandes har synnerliga skäl att inte delta.

6.2.1 Dagersättningen ska kunna sättas ned för asylsökande som missköter sig

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med förbehåll. Länsstyrelsen ser främst att förebyggande åtgärder för att motverka misskötsamhet på asylboenden används. Om andra åtgärder är nödvändiga för att bibehålla lugn och en känsla av trygghet på asylboendena ser Länsstyrelsen positivt på andra i utredningen föreslagna insatser. Dessa insatser bör dock stå i proportion till graden av misskötsamhet och med beaktande av barn- och familjeperspektiv. Att dra in dagersättning vid misskötsamhet kan bidra till att den psykosociala situationen förvärras och därför bör en sådan åtgärd genomföras restriktivt, efter att andra rimliga åtgärder vidtagits samt genom att garantera att asylsökande och familj får mat för dagen.

6.3.1 Omplacering till ett annat asylboende

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att regeringen ska ge uppdrag till Migrationsverket att införa särskilda asylboenden i syfte att motverka och hantera misskötsamhet på boendet. Länsstyrelsen anser att det finns behov av en mer omfattande utredning i frågan, till exempel målgrupper för omplacering och orsaker till misskötsamhet innan uppdrag ges. Länsstyrelsen anser också att utredningen bör omfatta eventuella effekter utifrån barn- och familjeperspektiv.

Enligt BRÅs rapport (Brott och brottsutsatthet på kollektiva asylboenden under 2018) definierar de bland andra orsaker, psykisk ohälsa som en riskfaktor för brott. Det är därför av yttersta vikt att ta hänsyn till att målgruppen kan ha varit med om traumatiska upplevelser som resulterat i psykisk ohälsa som kan ta sig uttryck i form av social problematik. Hänsyn bör tas till om individens misskötsamhet har sin grund i ett vårdbehov.

Utöver psykisk ohälsa nämner BRÅ även trångboddhet, brist på självbestämmande och blandning av personer med olika nationaliteter, språk och kultur, som riskfaktorer för brott. Vi ser positivt på att Migrationsverket arbetar med förebyggande insatser för att minska behovet av omplaceringar på grund av misskötsamhet.

Övrigt

Länsstyrelsen anser att förutsättningarna för att utredningens förslag ska ha önskad effekt, ökar om fokus ligger på förebyggande insatser samt lämpliga och trygga asylboenden.

Då det framkommer i utredningen att målgruppen valt eget boende utifrån föreställningen eller erfarenheten om hur situationen ser ut på Migrationsverkets asylboenden, är det viktigt att lämna information tidigt i asylprocessen om boende och regler.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Jonsson med integrationsutvecklare Alexandra Wollmar som föredragande. I den slutliga handläggningen har Giovanni Rojas, integrationsutvecklare, Johan Löwenadler Davidsson, länsråd, samt Emma Willaredt avdelningschef Samhällsavdelningen medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför underskrift.